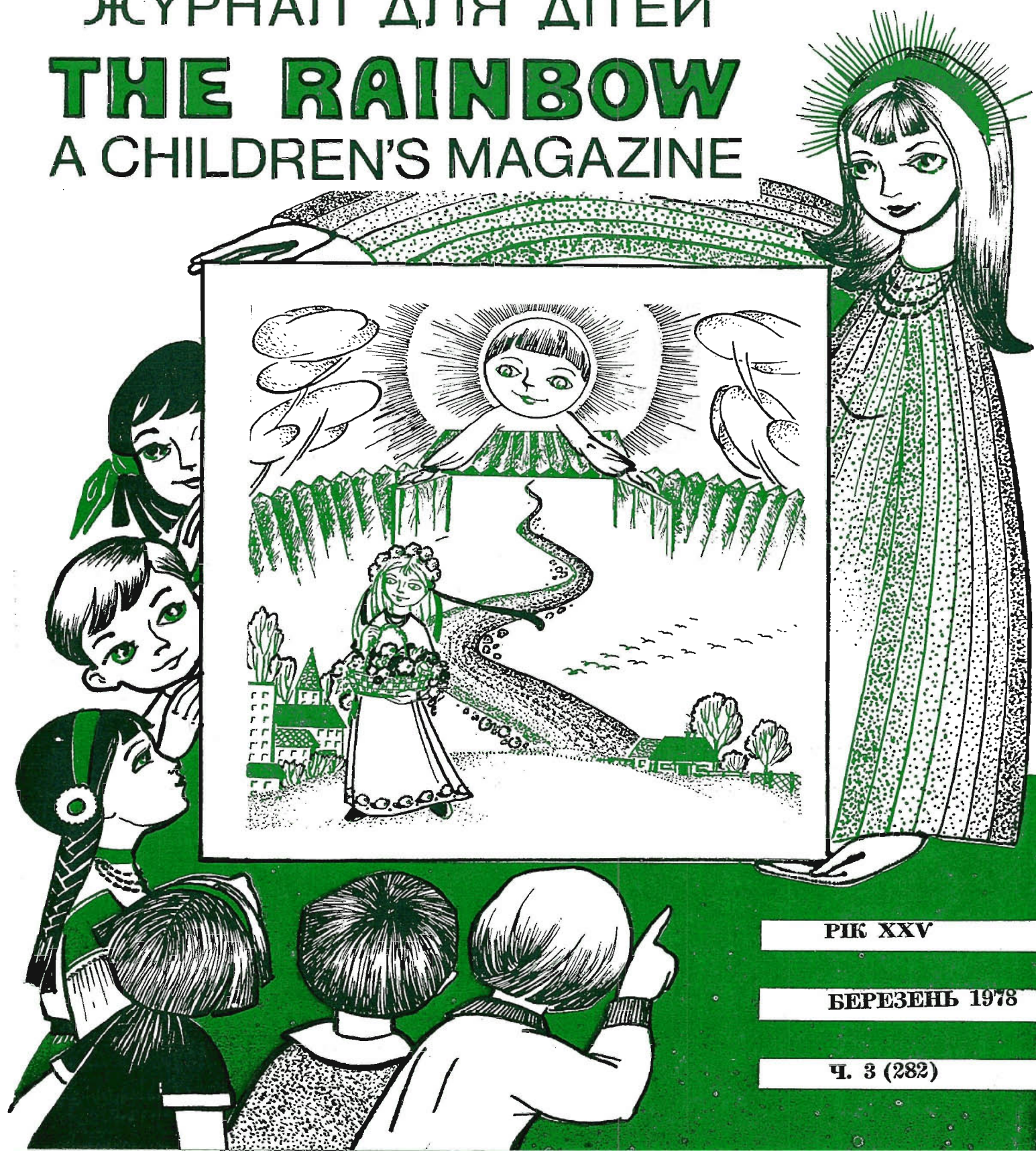

ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW
A CHILDREN'S MAGAZINE

РІК XXV

БЕРЕЗЕНЬ 1978

Ч. 3 (282)

Розгадаймо!

РЕБУСИК

Відчитайте слова з поезії Тараса Шевченка.

ДИВНА КОВДРА

Біла ковдра лежала, Хоч була біленька,
Та від сонця розтала, Та вода брудненька.

МЕТАГРАМА

Мене ти здавна звик любити —
І завжди ситий ти за це.
Та тільки „у” на „і” змінити —
Залізу я на деревце.

Загадка

Хоч без ніг — біжить скоренько
І не спиниться на мить,
Хоч із ліжка не встає —
Ні вночі, ні вдень не спить?

ХТО ЦЕ?

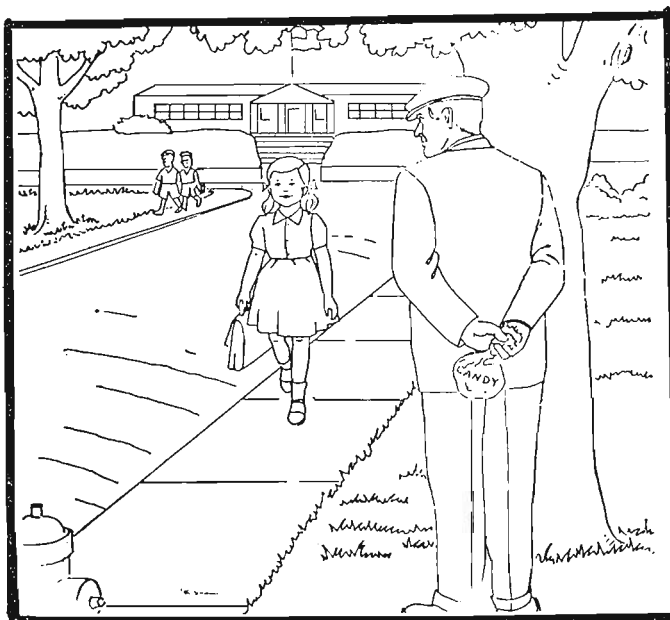
Хто кладе яєчка
У чужі гніздечка?

Спіймось!

У П А В!

Влодко біжить до тата з великим криком:
— Тату! Барометер упав!
— Як, низько?
— Не дуже, на землю! Але все одно — розбився!

ДІТИ, РОЗМАЛЮЙТЕ ЦЕЙ ОБРАЗОК
І ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ЦІ ПРАВИЛА!

ДЛЯ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ ПАМ'ЯТАЙТЕ ТАКЕ:

1. Не приймайте дарунків від чужих.
2. Відмовляйтесь їхати з чужими.
3. Не ходіть темними й безлюдними вулицями.
4. Знайте, хто ваш місцевий поліціант.

РОЗГADKИ ЗАГАДОК З ЧИСЛА „ВЕСЕЛКИ”
ЗА ЛЮТИЙ 1978 р.: НЕДОМОВКА: Сокира. ЗАГАД-
КА: Цвяхи. ДОДАЙ ЛІТЕРУ: ЛиС-Лист. б) Міст-мі-
сто. ХТО Я? а) М'яч. б) Човен, корабель. ЩО ЦЕ?
Окуляри. Сніг. Вітер.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у
„Видавництві „Свобода” заходами Українського Народно-
го Союзу. Редагус: Колегія. Річна передплата становить
у ЗСА — 5.00 доларів, у інших країнах — рівновартість
цієї суми. Для членів УНЮ 4.00 долари. Ціна окремого
числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 центів.

“THE RAINBOW” — “VESELKA”

Обкладинка роботи — Ніни Мудрик-Мриц
Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey

30 Montgomery Street — Jersey City, N.J. 07302
Subscription \$5.00 per year. UNA members \$4.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Ніна Мудрик-Мриц — Весна іде!

П Р О Л І С К И

(Оформлення сторінки — П. Холодний)

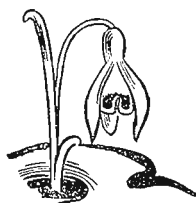
Ледве в лісі сніг розтав,
Ще й дерева голі,
А вже квіти скрізь цвітуть —
На лузі і в полі.

А галявини в ліску
Проліски укрили —
Наче річка між дерев
Гонить сині хвилі.

Проліска — одна з перших весняних квіток (mercury); не змішувати зі словом „пролісок” — галява, поляна.

Мирослав ПЕТРІВ

П Е Р Ш І К В І Т И

Ще покритий снігом світ —
В лісі сяє СНІГОЦВІТ.
А пташки з безлистих віт
Шлють йому такий привіт:

Ціт! Ціт! Ціт!

Розцвітають в лісі
ПРОСІЛКИ синенькі,
Біля них танцюють
Зайчики сіренькі.
„Гей-гоп! Вже весна!
Линь же, пісне голосна!”

ЛАТАТТЯ золоте
Над річкою цвіте,
Латаття красується,
Аж жабка дивується.

КУЛЬБАБА-баба
Хитра, маленька,
В неї голівка
Ще золотенька.

Сонце пригріло,
Квітка доспіла.
Гляньте! — кульбаба
Вже посивіла.
Рве їй волосся
Вітер гульвіса —
Бідна кульбаба
Згорблена, лиса.

Під листочком, он,
Пробудився СОН.
На торішнім листі
Квіти білі, чисті,
Дзвонять: бім-бам-бом!

Ось яка тут квітка:
Білая намітка,
Голова кругленька,
Яснозолотенька,
Нижечка коротка,
Квітка та — СТОКРОТКА.

Була хатка, а за хаткою — сад. У хатці під дахом звилася собі кубельце пара горобців, Дзів і Чір. Дзів був він, а Чір — вона.

Недалеко від хати росло молоде гарне дерево, клен. На вершку кленка між трьома тонкими галузками було гніздечко. Від весни до осені там щебетали молоді зяблики. Їх ніхто не бачив, бо гніздечко було захищене густим кленовим листям.

Зяблики зимують у теплих краях, а горобці — вдома. Щороку, поки відлетіти на зимівлю, зяблики прощалися з горобцями.

— Будьте здорові, сусідоньки милі! Майте око на наше гніздо!

— Авжеж! Це ж наш сусідський обов'язок! Запевняли їх Дзів і Чір.

І горобці справді доглядали порожнє гніздо, поки зяблики напровесні не верталися з ірію.

Так було одного року, другого, а на третій рік зяблики не верталися. Провесінь минула, на деревах почали бруньки розпукуватися, а зябликів нема...

Зажурились Дзів і Чір.

— Що сталося з нашими сусідами? Не дай Боже якої поганої пригоди!

Ждали горобці тиждень, ждали другий, а на третій тиждень вирішили, що треба гніздо зябликів віддати наймачам.

— Гніздо не наше, продати не можемо. А як комусь винаймемо, то його доглянуть, що треба, направлять.

Як водиться, почепили вони біля гніздечка табличку з білої березової кори з написом:

„Винаймаємо гніздечко!“

Стали пташки з інших садків прилітати, гніздо оглядали та й міркували, чи було б їм тут вигідно жити й діток виводити. Бо у птахів гніздо призначене не для батьків, а для діток, щоб мали захист, поки ще маленькі, слабосилі.

Прилетів і шпак.

— Винаймаєте гніздо? — питав.

— Винаймаємо, — відповів Дзів, — але не для таких, як ви, добродію. Ви, нівроку, собі гніздечко мале, не вміститеся.

Шпак образився.

— Що значить не для таких, як я? Ось я вам зараз покажу, що я вміщуся в цьому гнізді.

Шпак ускочив у гніздечко й почав у ньому вмошуватися. Для такого гнізда він був справді завеликий, тож почав ногами і крилами розпихати його на всі боки. Гніздечко не видержало, розірвалося і впало з дерева, а шпак глумливо зачеркотів і полетів геть.

На другий день прилетіли зяблики, господарі зруйнованого гніздечка.

— О, як добре, що ви вернулися! — зраділи Дзів, Чір і всі пташки-сусіди. — Але, що сталося, що так пізно?

— Ми мали прикру пригоду, — став розповідати зяблик. — По дорозі додому сіли спочивати. Біля села в городі побачили жменьку зерна в дротяній клітці. Я не вдержався й ускочив у клітку. А то була пастка. Хлопець піймав мене й заніс у хату...

— Я гірко тужила, — перехопила розповідь зябличка. — Не хотіла сама нікуди летіти. Сиділа на гілці просто вікна і плакала. Минали дні за днями. Аж ось одного ранку хлопець виніс клітку надвір, відчинив дверцята і сказав: „Я думав, пташку, що ти будеш мені гарно співати, а ти мовчиш. Не треба мені такого впертого мовчуна! Лети собі!“ Я чимдуж вишурхнув з клітки. Не можете собі уявити, яка була наша радість, коли я побачив у садочку свою жіночку, а вона — мене.

— Ми також дуже раді, що ви щасливо вернулися, — сказали пташки, — але чи ви бачите, яка біда скоїлася з вашим гніздом?

— А й справді! — зойкнули зяблики, як побачили останки своєї домівки розкидані по траві під кленом. — Де ж ми тепер подінемось?

Пташки поспускали голівки.

— Справді погане діло! — писнула синичка. Відбудувати зруйноване гніздо одній парі пташат не така проста справа: і праці багато і довшого часу треба.

— А мені вже пора яєчка нести і діток висиджувати, — додала сумно зябличка.

— А ми відбудуємо гніздо гуртом, громадою! — заговорив нараз Дзів. — Як поділимось роботою, то діло швидко і без великого труду зробиться.

— Правду кажеш! — загомоніли зрадлі пташки. — Давайте громадою!

Зразу почалася робота. Одні пташки полетіли по тонкі гнучкі прутики, другі — по м'які волоконця торішніх рослин, треті — по м'який пух. Найважче було закласти „підвалини” — так переплести перші прутики поміж галузками клена, щоб міцно держалися. Та котра пташка цього не вміє? А потім уже пішло легше.

За день усе було зроблене. Нове міцне гніздечко знову гойдалося на вершкуні клена. Кленок дбайливо закривав його своїм широким листям від ворожих очей.

Зяблики поселились у новій хаті.

Вже не треба було гнізда нікому винаймати — у ньому зажили його справжні власники.

Пояснення-словничок: к у б е л ь ц е, кубло — гніздо (nest); к л е н — дерево (maple); з я б л и к — невелика пташка з родини горобців (chaffinch); ш п а к — starling, wren; з и м і в л я — winter stay; і р і я або вирій — тепла країна, де зимують перелітні птахи з півночі; м а т и о к о на щось — пильнувати, доглядати чогось; б р у н ь к а — bud, gemma; р о з п у к у в а т и с я (про бруньки) — to open; н а й м а ч — той, що наймає мешкання; в и н а й м а є м о г н і з д е ч к о — nest for rent; г л у м л и в о — mockingly; к л і т к а — cage; ж м е н ь к а — handful; п а с т к а — trap; в о л о к н о, в о л о к о н ц е — fibril; п і д в а л и н а — foundation, groundwork.

К. ПЕРЕЛІСНА

ОЙ, ТИ СОНЕЧКО

(Ілюстрація Мирона Левицького)

Ой ти, Сонечко,
Ясне Сонечко,
Ти заглянь-подивись
У віконечко.

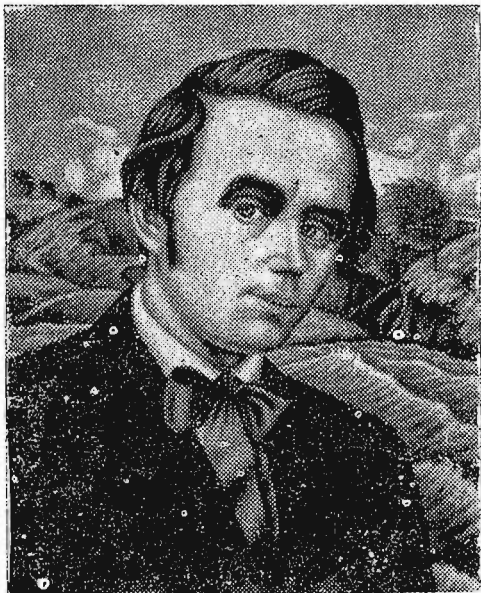
У садочку дітки
Вже зібралися.
Як веселі пташки
Розспівалися.

Ой ти, Сонечко,
Ясне Сонечко,
Усміхнися діткам
У віконечко,

Щоб здорові росли
І щасливі,
Щоб до праці були
Не ліниві.

В Е Л И К А Н А У К А

Т. Шевченко — портрет роботи І. Кейвана

Життя великих людей — це велика наука. З життєпису Тараса Шевченка можна навчитися багато доброго й корисного, потрібного для нас у житті.

9-го березня 1814 року народився в Україні у селі Моринцях на Київщині хлопчик Тарасик. Важко тоді жилося в Україні, бо вже Московщина-Росія захопила її, знищила війною козацьку Запорізьку Січ і завела кріпачину. Жив наш Тарасик, як билинка в полі. Не було часу в батьків доглянути за дитиною, бо мусіли зранку до ночі працювати на пана. Але сестричка Катерина та дідусь Іван все ж доглядали за хлопчиком, як могли. Міцно любив Тарасик усіх у великій своїй родині. А вже найбільше любив дідуся: це ж він розповідав про те, як козаки билися з татарами й турками, як москалі позбавили Україну свободи... І вже тоді малий Тарасик полюбив свій Рідний Край, українську чудову природу, прегарні наші пісні, казки, оповідання, перекази.

Важко жилося дитині, а ще чорніше життя настало, коли Тарасикові минуло дев'ять років: померла його мама і заступила її місце недобра мачуха. Через два роки помер і тато. Умираючи, він віщував, що з Тарасика буде якась незвичайна людина.

Вже дитиною був Тарасик дуже пильний до науки, цікавився всім, любив писати й малювати, допитувався у старших людей про минулі події. Одного разу пішов він далеко за село, щоб по-

бачити, де є той край неба і ті стовпи, що небо підпирають. Довго йшов, натовмився. Добре, що саме чумаки над'їхали і привезли перевтомлену дитину додому!

Вчився Тарасик у тодішніх простеньких школах, у дяків. Навчився дуже добре писати й читати, але не терпів знущань дяків-п'яниць. У місцевих малярів Тарас учився малювання. Але й вони не так учили хлопця, як примушували на себе працювати.

Тринадцяти років повернувся Тарас у рідне село, почав пасти вівці. Пастуха з нього не вийшло: вівці розходилися, куди хотіли, а Тарас тим часом читав книжки або малював! Так уже змалку виявлявся його великий талант поета і маляра.

Місцевий поміщик Енгельгарт, звернувши увагу на Тараса, взяв його до себе в покої за козачка-помічника. Працював собі там Тарас, і не раз уночі заставляв його пан за книжкою чи малюванням при свічці. Діставалося тоді непокірному хлопцеві! Однак, немає лиха, щоб не вийшло на краще: переконався пан, що Тарас має талант до малювання, і віддав його вчитися до одного з малярів, у тодішній столиці Московщини, Петербурзі, щоб згодом мати власного маляра.

У день юнак малював, а вечорами бігав у Літній Сад змалювати різні мармурові статуї.

— Що ти тут робиш, хлопче? — одного разу почув він зненацька запит.

— Та от, пане, малюю, — відповів Тарас.

— А покажи но, — озвався незнайомець, ще молодий, гарно вдягнений чоловік. Це був український маляр Сошенко, який саме тоді кінчав школу в Петербурзі. Коли побачив Сошенко, як добре малює юнак, так і постановив собі викупити його з панської неволі і влаштувати в Академію Мистецтв. Постановив — і виконав свою постанову.

За допомогою друзів і знайомих Тараса Шевченка викуплено з неволі за дуже великі гроші. Було тоді Тарасові 24 роки. Він відразу ж із найбільшою пильністю взявся до навчання, а одночасно захоплювався писанням своїх прекрасних віршів. У Петербурзі навколо говорили тільки по-російському, але Тарас Шевченко писав вірші по-українському, бо писав їх для свого народу і у тих віршах вимагав свободи для України.

Шевченко і Сошенко
Картина П. Борисенка

Закінчив Академію Мистецтв Тарас Шевченко із відзначенням. Тільки скінчив — і відразу ж поїхав на батьківщину, за якою так довго тужив. Як поїхав, як побачив — так його серце і заболіло: бідна була тоді його батьківщина, у неволі.

І відтоді у кожному своєму творі — чи вірші, чи поемі, чи п'єсі — завжди великий письменник Тарас Шевченко згадував про Україну, щоб увесь світ допоміг їй вирватися з неволі.

Довідався про це лютий цар московський. Заарештував Тараса Шевченка, а потім віддав у солдати і заслав у пустелю, на дикі береги Каспійського моря, заборонивши писати і малювати.

Але люди в Україні вже читали твори свого поета, бо тоді Шевченко встиг уже видати свій перший „Кобзар”. Читали і раділи, що з'явився такий чудовий поет, і ще більше полюбили свою нещасну Україну.

Від 1847-го по 1857-ий рік, тобто аж десять років, мучився Тарас Шевченко на засланні, у солдатах. Але й там він читав, писав і малював, хоч мусів усе те робити потайки. Наш геніальний поет не корився!

Вернувшись з заслання, Тарас Шевченко важко захворів. Але у своїх творах не переставав він закликати український народ боротися проти Московщини. Він вірив у те, що його народ вибере собі вільну Державу.

Тільки дев'ять років жив Тарас Шевченко вільною людиною, міг вільно вчитися, писати й малювати. А всі інші роки життя він тільки мучився: двадцять чотири роки був кріпаком у пана, десять років поневірявся на засланні, три з половиною роки перебував під наглядом російської поліції. Але ніколи не падав духом, не кидав праці, ніколи не зневірювався. Він був одним із найрозумніших людей того часу, читав твори грецьких і римських філософів-учених, знав кілька чужих мов, дуже любив музику та пісню. А понад усе любив рідну Україну, з її прегарними Карпатськими горами, з її бурхливим Чорним морем. Для українського народу, для нас — він жив і творив. І навіть, як був на засланні, написав: „Караюсь, мучуся, але не каюсь!”

Уранці 10-го березня 1861-го року навіки закрились очі нашого найбільшого поета. Помер він у чужому Петербурзі, але перед смертю попросив перевезти його тіло в Україну. Так українці і зробили: Тараса Шевченка поховано над рікою Дніпром на високій Чернечій горі.

Роман ЗАВАДОВИЧ

В НАС СЬОГОДНІ ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО

В нас сьогодні Шевченкове свято,
Ми співаєм гуртом „Заповіт” —
Про Шевченка ми знаєм багато,
Та ще більше навчитись нам слід.

Ми тепер рушниками, квітками
Прибираєм Тарасів портрет,
В Україну ми линеєм думками,
Де колись жив великий поет.

Його кості лежать в домовині,
Але Дух його дужий, живий,
Рідний нарід за честь України
Він веде, наче лицар, у бій.

Він показує стежку до волі
Серед темряви, бурі і хмар,
І тому ми і вдома і в школі —
Все читаєм Шевченків „Кобзар”.

В нас сьогодні Шевченкове свято,
І дзвенить „Заповіт” серед нас —
Все ми будемо вірні й завзяті,
~~Всі такі, як бажав наш Тарас.~~

Ми великі і малі школярі.

ЗАЗДРІСНИЙ КОТУСЬ

Ми бігали за кроликом
і кликали: „Трусь! Трусь!”
Були б його впіймали вже,
але прибіг Котусь.

Дугою спину вигнув він,
сердито муркотів:
— „Кому потрібні кролики?
Хіба нема котів?”

Не буде вам товаришем
невдаха із невдах:
не скочить він на дерево,
не вилізе на дах!

Лише капусту хрумає,
вже й грядочку стоптав.
Та кролик навіть мишки ще
ніколи не впіймав!”

С п и н а — back; д у г а — arc; н е в д а х а —
unsuccessful person; х р у м а т и — to eat something
scrunching.

Галина ЧОРНОВИЦЬКА

НЕ ВПІЙМАВ ЗАЙЧЕНЯТКА

(Ілюстрація Юрія Козака)

Я учора в сад пішов,
зайченятко там знайшов,
під кущем воно було.
Те сіреньке, довговухе —
може, мамі не послухало,
від зайчихи уткло?

Втікача цього вухатого
заберу до себе в хату я!
Та не встиг я кліпнуть оком,
як воно: підскоком-скоком!
Так побігло — не догнати.
То й не взяв його до хати.

К л і п н у т и — to wink, to blink.

Гоца Дядла

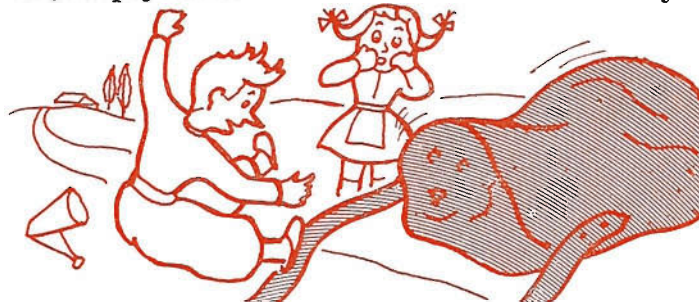

По дорозі до села
Гоца торбу знайшла.

Кличе гнома: — Ходи но
Та й заглянь у цю торбину!

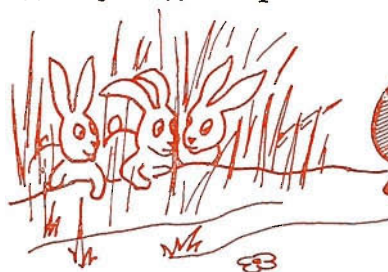
Гном у торбу подивився
І злякався, аж затрусився.

— Ой, Гоцуню, там є лев,
Звідти чув я дикий рев.

— То порадь же, що робити!
— Треба торбу утопити.

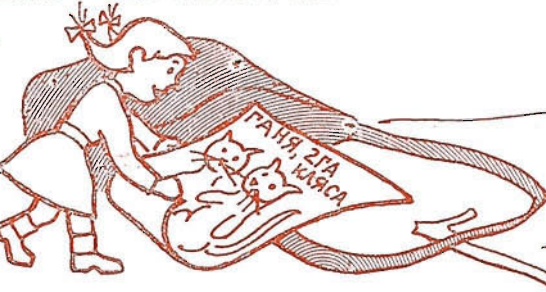
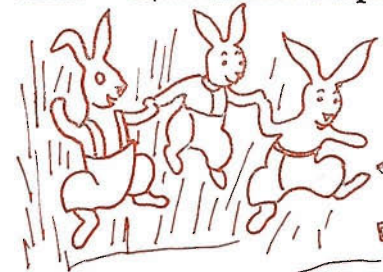
Узяли гачка з смерічки,
Тягнуть торбу ту до річки.

Дотягнули до тернини,
Глип! — щось випало з торбини.

Ой, як крикне гном з тривоги:
— То напевно лев! — і в ноги!

Не втікала Гоца мила,
Підійшла і подивилась.

Глип — лежить паперу картка,
А на картці — котенятка.

Ганя їх нарисувала
Як до школи готувалась.

Гном в тернину заховався,
Цілий день сидів, стидався.

Д І Д І В Б У З Ї К О

Бузько на стрісі
Ілюстрація М. Михалевича

Дід Охрім нетерпляче чекає на прихід весни. Очікує не так весни, як свого бузька.

А було це так. Ще торік навесні в нього на хаті загніздилася пара бузьків. За якийсь час з'явилось у гнізді троє маленьких бузьченят. Були голенькі й безпомічні. Бузьки-батьки годували їх.

Час минав, бузьченята підростали й домагалися щораз більше поживи. Батьки раз-у-раз вилітали то в поле, то на болота, шукаючи жабок, якими малята ласували. Але це недовго тривало. Бузько-батько був старий, праця його вже втомлювала. Він став сумний, і не завжди йому вдалося принести поживу. Одного разу він уже не вернувся до свого гнізда...

А молоді бузьченята домагалися щораз більше їжі. Мати-бузьчиха сама мусіла їх годувати. Бузьчиха завважила, що одне бузьчення кволе й немічне, хоч вона давала йому більше поживи, ніж іншим дітям. Вона відчула пташиним інстинктом, що воно не виросте на здорового й дужого бузька. Не зможе закласти власного гнізда, вивести й вигодувати здорових бузьченят, не зможе

відбути далекої і обтяжливої дороги в ірій і повернутися назад. Тому, хоч як боліло її материнське серце, вона скинула його з гнізда на землю... Так роблять усі бузьки, щоб зберегти лелечий рід здоровим і сильним.

Ранком дід Охрім знайшов біля хати викинуте з гнізда бузьчення. Воно ще жило, але, впавши звисока, трохи потовклось. Дідові стало жалко малого пташеняти. Він вирішив його урятувати. Взяв бузьчення до хати, зробив йому гніздечко і почав годувати, як знав.

Минуло кілька тижнів. Бузьчення вже походжало по хаті й їло просто з дідових рук. Далі почало виходити на двір і ходило слідом за дідом. Дід у поле — бузько за ним, дід на луки — і бузько туди ж. Так звик, як песик до свого господаря.

До осені бузько виріс, став кудись літати, але на ніч завжди вертався до діда. А коли надійшла осіння пора і бузьки почали збиратись до відлету в теплі краї, то дідів бузько став якийсь неспокійний: уважно приглядався до пташиних ключів, що кружляли в небі. Врешті не витримав, злетів угору і приєднався до гурту бузьків, а потім разом з усіма полетів на південь. Дід Охрім дивився вслід за ними і в душі бажав своєму годованцеві щасливої дороги.

О. Судомора — Бузько

Тепер він кожного дня виходить з хати, поглядає на небо і жде, коли надлетять бузьки. Сподівається, що його бузько теж повернеться до нього. Але, хто знає, чи вернеться він до діда?

Б у з ь к о — улюблений птах українського села, в Америці не виводиться, а спроби акліматизувати його були безуспішні. Інші назви цього птаха: лелека, бусел, чорногроз, боцян, гайстер (stork).

БУЗЬКО ЗАГРУЗ

(Ілюстрація О. Судомори)

Жовтолапий Бузьку,
у болоті грузько,
ти туди не ходи,
наберешся біди,
бо в болоті грузько.

Чи ти чуєш, Бузьку?
Не вважає жовтолап,
по болоту: чап-чалап,
чап, чап, чап-чалап!
Ось наловить жаб.

Та до жаб не близько,
а в болоті слизько,
ти туди не ходи,
наберешся біди,
у болоті грузько.

А що тобі, Бузьку?

— Вже поспідати охота,
наловити б жаб,
так загруз серед болота,
не витягну лап.

Г р у з ь к и й — swampy, muddy, від цього і походить прислівник „грузько”.

Григорій СКОВОРОДА

ЗОЗУЛЯ І ДРОЗДИК

Зозуля підлетіла до чорного дроздика та й каже:

— Що ти тут ото робиш?

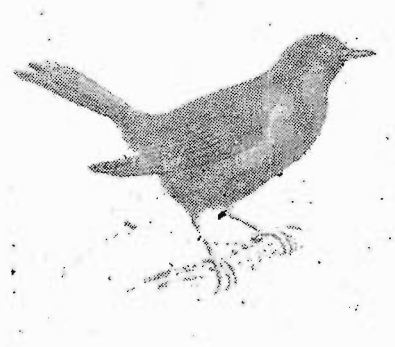
ваю, та ще й, мабуть, краще за тебе, а все-таки мені сумно.

— Таж бо ти, зозуле, тільки те й робиш, що підкинувши яєчка свої у чуже гніздо, літаєш із

— Та співаю, як бачиш.

— Співаєш? І тобі не сумно? Я й сама спі-

місця на місце, співаєш, їси та п'єш. А я сама годую, стережу й учу дітей своїх, а працю свою полегшую піснюю.

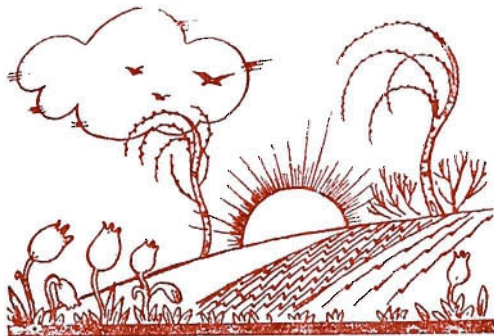
ПЕРША КВІТКА

(Ілюстрація Галини Мазени)

— Квітко-проліско, привіт!
Хоч в саду ще сніг і лід,
Ти збудилася зі сну;
Втішно я тебе вітаю,
Бо із соняшного краю
Ти ведеш до нас весну.

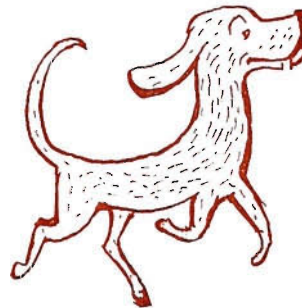
Я тебе не буду рвати,
Не візьму тебе до хати,
Найгарніша із квіток!
Тут рости собі здорова,
Ти ж бо від весни, чудова,
Подарунок для дітей.

СЛУЖБА

(Ілюстрація Юрія Козака)

Песик я, хоч і малий,
Але службу знаю,
Як до нас іде чужий —
В хату не пускаю.

Та і ще коли Петрусь
Вийде погуляти,
Я за ним, аж з ніг зіб'юсь,
Мушу доглядати!

Збиватися з ніг — падати з без
силля.

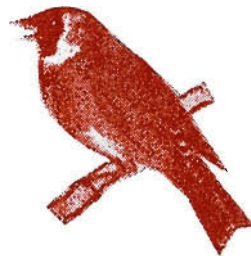
К. ПЕРЕЛІСНА

ЩИГЛИК

Щиглику малесенький
Підлети сюди, —
Дам тобі я зерняток
І наллю води.

Я тобі, мій щиглику,
Шкоди не зроблю,
Тільки лиш послухаю —
Я пташок люблю.

Щ и г л и к — щигол (goldfinch).

Г У Ц У Л И

Ви напевно бачили в музеях або на виставках прегарні гуцульські топірці, свічники, касетки, посуд, а також барвисту гуцульську одягу, писанки тощо. Ви напевно милувалися їх красою. Чи не буде вам цікаво чогось більше дізнатися про гуцулів, українське плем'я, що заселює частину карпатських гір?

Гуцульські музики
Картина Святослава Гордиńskiego

Оглядаючи мапу України, ви бачите, що в південно-західній частині України тягнеться гірське пасмо. Це й є Карпати. Воно простягається далі на захід від українських земель і проходить через Польщу та Словаччину, а на південнім сході — через Румунію. У східній частині українських Карпат височіє найвища гора, що зветься Чорногора. Чорногорою називають також ціле пасмо Карпат у сусідстві з тією найвищою горою.

Хоч у горах не дуже вигідно жити, в Карпатах живуть люди від непам'ятних часів. Їх села й окремі оселі розташовані звичайно над річками та на схилах гір, у таких місцях, куди легше дійти чи доїхати. Українські Карпати заселяють три племена. На сході коло Чорногори живуть гуцу-

Гуцульська хата

ли, трохи далі від них на захід — бойки, а ще далі — останки лемків. Кажемо „останки”, бо по Другій світовій війні польський уряд їх виселив на землі західньої Польщі.

Пригляньмося ближче до гуцулів, які досить чітко відрізняються від інших племен українського народу — бойків, покутян, подолян тощо. Це, мабуть, тому, що гуцули жили довгі століття в горах і не мали близьких взаємин з іншими мешканцями України. Колись не було добрих доріг, і важко було їздити людям у гори з низин, а мешканці гір також не мали потреби ходити чи їздити на „доли”. Таке відокремлення тривало століття й тисячоліття, і так між гуцулами та пожильцями інших частин України створилися різниці в одязі, звичаях і мові.

Чабани з отарою овець

У горах, де живуть гуцули, нема врожайних земель і розвиненого рільництва. Але там, голов-но на верхах гір, є полонини — пасовиська з буйною травою. Там пасуться отари овець, а також стада волів і корів. До Другої світової війни власниками полонин і худоби були гуцули. Тепер під

владою комуністичної Москви земля є власністю держави, отже, гуцули пасуть худобу на землі, що є державною власністю. Але перенесімось думкою в ті часи, коли гуцули ще були господарями — „газдами” на своїй батьківщині.

Гуцул-трембітар

На полонини з села виганяли гуцули худобу на ціле літо, і пастухи-вівчарі там з ними перебували, узявши з собою запас харчів. На полонинах були кошари, обгороджені місця, куди вівчарі заганяли на ніч худобу, щоб охоронити її від вовків і ведмедів, що не раз приходили на полонини. Крім того, худобу стерегли великі собаки. Коло кошар стояли колиби, або стаї, де ночували і тримали свої речі вівчарі.

Вівчарі кожного дня доїли овець, а молоко переробляли на сир-будз і бриндзю. Сир продавали людям з низин, а за придбані гроші купу-

Сплав дерева дарабами

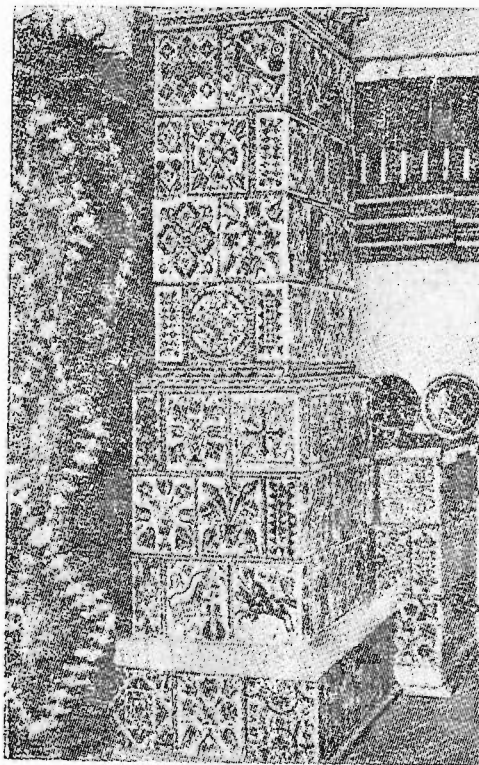
вали муку, крупи й інші харчі. Багато гуцулів працювало в лісах, головню взимі, а тих лісів у чорногорських Карпатах багато. Вони зрубували великі дерева — смереки, сосни, спускали їхні стовбури з гір у долини рік, там зв'язували дошки і такі плоти-„дараби” сплавляли ріками до тартаків.

Гуцульські майстри-різьбари

Гуцули кохаються в мистецтві. У них є славні різьбари, а також будівничі, що споруджують чудові дерев'яні будівлі. На увесь світ славляться гуцульські церкви та дзвіниці, що їх збудували сільські майстри.

Одягом різнилися гуцули від мешканців інших околиць. Замість чобіт чи черевиків, гуцули

Кахлева гуцульська піч

носили постоли (шкіряні виступці), бо в постолах було легше ходити по горах. Мужчини здебільша фарбували штани на червоно, а сорочку опускали зверху по штанах і підперізували широким ремінним поясом — чересом. Замість блуз, гуцули і гуцулки носили кожухи без рукавів — кийтарі, прикрашені різними нашивками і гудзиками. Взимі носили плащі й кожухи, що мали різний вигляд і назви. Вліті гуцули носили „красані” — капелюхи з прикрасами на них, а взимі — теплі шапки. Через плече перевішували не-

Гуцульські діти

лікі шкіряні торби — „дзьобенки”. Дівчата ходили вліті з непокритою головою, заплівши волосся в „заплітки”, а жінки уживали хусток. Не носили спідниць, лише довгі сорочки й обвивалися шматком тканини, що її самі ткали на варстатах.

Гуцули мають здебільша веселу вдачу, люблять музику і танці. Грають на скрипках, цимбалах, сопілках-„децівках”. З кори, згорнутої в довгу трубу, роблять сурму, що називається „трембіта”. Люблять їздити на конях, і то не тільки чоловіки, але й жінки. Гуцули знають пребагато казок, не раз дуже стародавніх, що походять ще з поганських часів, коли люди вірили в різних божків і духів — відьом, чарівників, мавок, русалок, чугайстрів. Як кожний гірський нарід, гуцули ще й тепер мають багато повір і забобонів. І мова їхня, хоч в основі українська, має чимало таких старовинних слів і звуків, яких нема ні в нашій літературній мові, ні в говірках інших земель України.

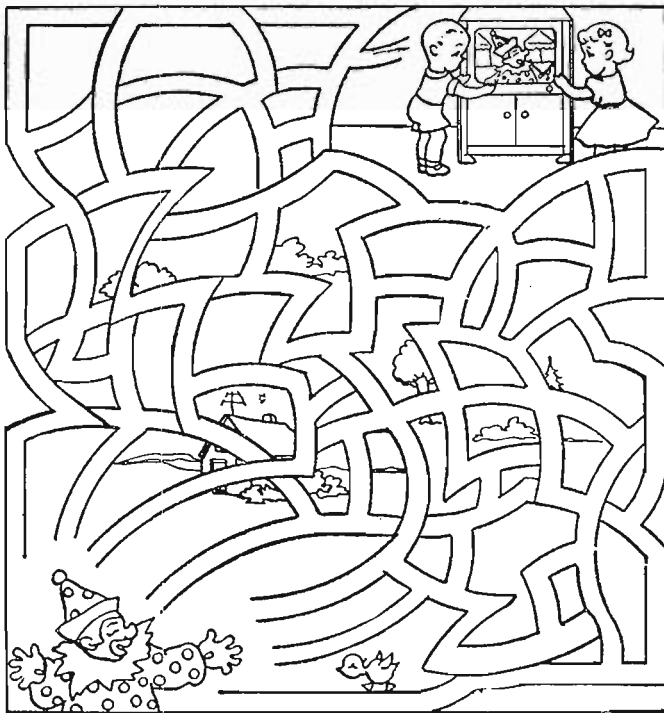
За останніх 30 років на Гуцульщині сталися великі зміни, тим більше, що вона опинилася в комуністичній московській неволі. Знаємо, що

там побудовано трохи нових шляхів та низку „домів відпочинку”, куди приїжджають на літо люди з різних областей, головно москалі. Ліси, в яких колись працювали гуцули, в більшості вирубані й вивезені в Московщину. Та все таки Гуцульщина з своїми зеленими горами, дзвінкими потоками, шумливими ріками і чистим здоровим повітрям — прекрасний закуток Української Землі.

Пояснення-словничок: пасмо (гірське) — ridge; чітко — виразно (clearly, accurately); відокремлення — isolation, exclusion; колиба — примітивна хата; тартак — sawmill; різьбар (на дереві, метали) — engraver; тканина — cloth; ткати — to weave; повір'я-забобон — popular belief.

КУТОК назва

ТЕЛЕВІЗІЙНА ПЕРЕДАЧА

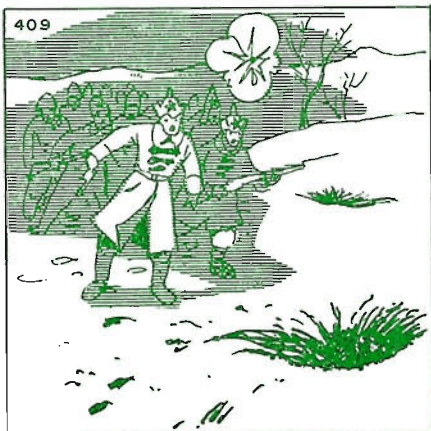

Чи бажаєте знати, скільки треба часу, щоб образ цього циркового весельчака з'явився на екрані телевізора? Внизу ілюстрації бачите багато крутих стежечок. Виберіть одну із них і переконайтесь, чи вона веде від весельчака до телевізора. Невільно переходити ліній! Перевірте, скільки часу ви витратили, щоб знайти правильну стежечку.

Історична казка BOHDAN-SICHOVY STRILETS Ukrainian tale

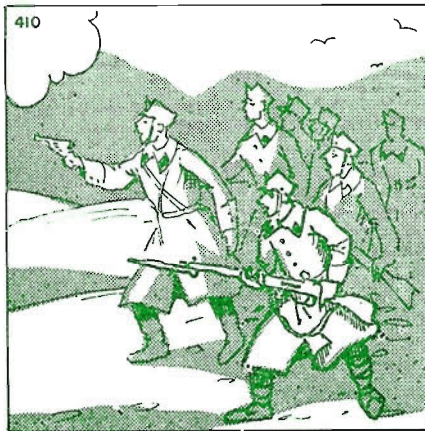
РОЗДІЛ XXVI: В ОТОЧЕННІ

CHAPTER XXVI: SURROUNDED

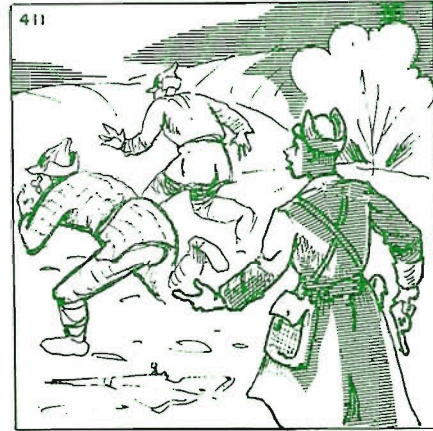
Як зішло сонце, червоні густою лавою почали наступ.

At sunrise, the Reds launched an attack.

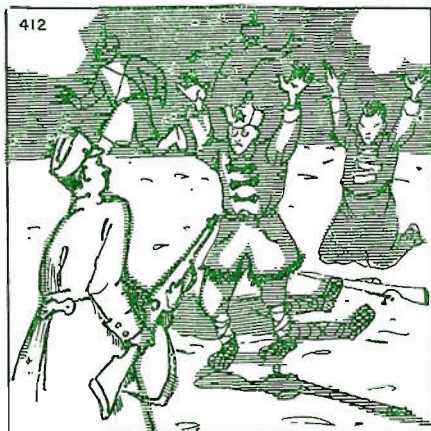
Богданова сотня тричі відбила наступ, а за четвертим разом стрільці кинулись у протинаступ.

Bohdan's company repelled them three times and, after the fourth attack, launched a counter-attack.

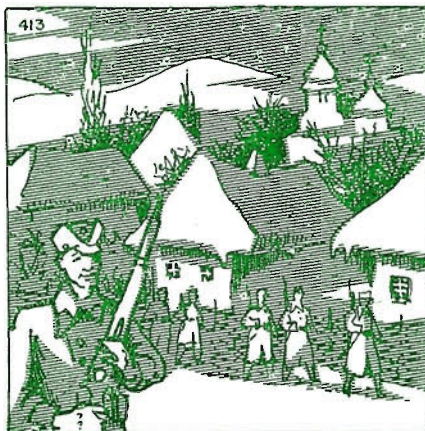
Куди ступав багатир Богдан, на всі сторони розліталися рупничні кулі та в переполоху розбігалися ворожі вояки.

Wherever Bohdan the hero rushed, bullets sprayed, left and right, and the enemy soldiers fled in fear.

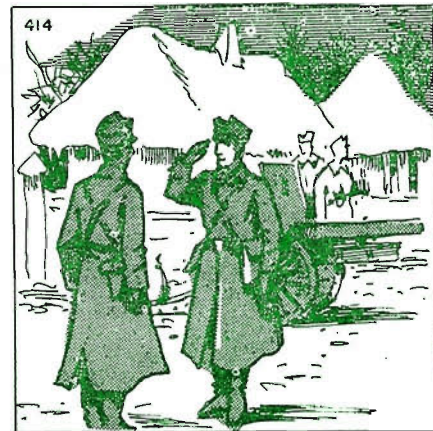
Червоні не витримали стрільцякого натиску.

The Reds broke under the Riflemen's assault.

Надвечір стрільці здобули недалеке степове село.

At nightfall, the Riflemen took a nearby steppe village.

— Коменданте! — звітував Дмитро. — На суміжних відтинках фронту червоні прорвалися вперед, і ми тепер оточені.

"Commander," reported Dmytro. "The enemy broke through the adjoining front lines and we are now surrounded."

(Кінець розділу двадцятшостого)
(The End Chapter XXVI)